

Pelottomuus on leimallista kaupunkihuuhkajille. Bubi Belgian maalin katolla täpötäydellä Olympiastadionilla. Kuva © Juha Saastamoinen.

Huuhkaja urbanisoituu Euroopassa

Raimo Seppälä

Huuhkaja näkyi kaupunkilaistuvan 2000-luvulla useassa Euroopan maassa. Luultavasti ilmiö on kytköksissä petovihan päättymiseen.

Helsingissä on ollut noin neljä paria kaupunkihuuhkajia vuodesta 2005 alkaen, nykyään ehkä enemmänkin. Tringa ry perusti kaupunkihuuhkajaryhmän selvittämään ilmiön laajuutta ja ryhmään ilmoitautui 31 asiasta kiinnostunutta harrastajaa.

Minä koordinoin ryhmän työtä ja saadakseni lisätietoja pohdinnan perustaksi olin yhteydessä huuhkajatutkijoihin ympäri Eurooppaa. Heidän vastauksensa paljastivat paljon tästä poikkeuksellisesta ilmiöstä.

Huuhkaja urbanisoituu Euroopassa samanaikaisesti

Suomessa on toistaiseksi kaupunkihuuhkajia vain Helsingissä. Niitä on nyt arviolta 4-6 paria ja ne kaikki asuvat 5 km:n säteellä Eduskuntatallasta. Varsinaisia kaupunkihuuhkajia on myös ainakin Tukholmassa, joissakin muissa Ruotsin kaupungeissa, Wienissä sekä Madridissa, mutta hyvin lähellä aktiivista ihmistoimintaa pesiviä lajikumppaneita löytyy useista Euroopan maista.

Kaupunkihuuhkajat ovat ilmaantuneet 2000-luvulla kaikkiiin muihin nykyisiin esiintymiskaupunkeihinsa, paitsi Tukholmaan jo 1990-luvun alussa. Selitys huuhkajan kaupungistumiselle on siis paitsi Euroopan laajuinen, myös hyvin samanaikainen.

Huuhkajavainon merkitys

Ainoa selitys, jonka keksin, on huuhkajavaino. Sitä on esiintynyt lähes koko Euroopassa, tosin ei aivan kaikkialla, esim. Ruotsissa. DDT-katastrofilla näyttää myös olevan oma osuutensa.

Huuhkajavaino on pitkäaikaisesti vääristänyt huuhkajapopulaatiota epäluonnolliseksi, sillä kaikki vähänkin rohkeat yksilöt – jotka esimerkiksi ovat uskaltaneet pesälään varoittelemaan ihmiselle tai jotka ovat talvella tulleet väijymään saalista lähelle ihmisasutusta – ovat saaneet haulikosta. Lisääntymään jääneet yksilöt eivät siis ole valikoituneet pelkästään luonnonvalinnan, vaan myös haulikkovalinnan perusteella.

Eloon ovat siten jääneet varsinaiset arkajalat. Voin itse todeta ruohonjuuritasolta, että 1970-luvulla auttaessani Martti Lagerströmiä Pirkanmaan huuhkajareviirin koluumisessa en koskaan nähnyt emolintuja, mutta 1980-luvun alun täysrauhoituksen jälkeen rohkeita pesänsä puolustajia alkoi ilmaantua nopeasti.

Suomen huuhkajakanta on saanut nyt elää n. 30 vuotta ilman laajaa vainoa. Ilmeisesti tuossa ajassa kantaan pääsee muodostumaan hyvin pelottomia yksilöitä, jotka ovat valmiita pesimään ihmisestä täysin välittämättä siellä, missä on kaikkein helpointa ravintoa tarjolla.

Silmiinpistävän pelottomia

Kaupunkihuuhkajat näyttävät olevan niin pelottomia, että 1970-luvulla ensituntumansa lajiin saaneen maastoapulaisen on vaikea uskoa silmiään. Kävin näyttämässä huuhkajaa vaimolleni helmikuussa 2007 Helsingin varmimmalla paikalla, jossa naaras torkkui päivästä toiseen erään virastotalon sisäpihalla. Katselimme lintua puolisen tuntia n. 50 metrin päästä eikä se kertaakaan viitsinyt edes vilkaista meitä, vaan rapsutteli itseään ja nukkui.

Suomi-Belgia -jalkapallomaatottelun kulkuun 6.6.2007 menestyksellisesti puuttunut, Bubi-nimen saanut ja stadionilla koko kevään asustellut yksilö on rohkeudessaan omaa luokkaansa. Sehän ei välittänyt 34.000 katsojan meluamisesta, vaan katsomossa olleen kaupunkihuuhkajaryhmän jäsenen mukaan istui vakio-orrellaan siihen saakka, kunnes yleisö alkoi jaloillaan tömsyttää penkkirivejä.

Bubin tempauksen jälkeen kaupunkihuuhkajista kirjoitettiin paljon erityisesti pääkaupunkiseudulla. Yleisöltä saamani valokuvat vah-

Kaupunkihuuhkaja hautoo Madridissa tammikuussa 2007. Kuva © Raúl Alonso.

vistavat käsitystä pelottomuudesta. Esimerkiksi suosituilla ulkoilualueella kävelijä kuvasi huuhkajan kolmen metrin päästä ja keskustan kerrostalossa asukas kahden metrin päästä.

Esikaupunkialueella huuhkaja istui männynoksalla välittämättä alapuolellaan hyöriästä n. 15 lintuvalokuvaajasta, vaikka etäisyyttä oli alle 10 metriä.

Ranskasta saamani tiedot kertovat, että ilmeisesti joskus historiallisissa huuhkajat ovat siellä asuneet lähellä ihmistä samaan tapaan kuin tornipöllö nykyään.

Huuhkajavainon ironia

Ulkomailta saamieni tietojen perusteella näyttää siltä, että DDT-katastrofi on lähes täysin tuhonnut huuhkajakannat monessa Euroopan maassa. Esimerkiksi Ruotsissa eloon jäivät vain muutamat ulkosaa-riston parit.

Syynä oli se, että peltojen läheisyydessä ruokaileet saaliseläimet saivat elimistöönsä viljansuojelumyrkkyä ja aiheuttivat huuhkajille saman lopputuloksen, joka Suomessa tunnetaan ehkä parhaiten muutohaukasta.

Tulevaisuuden näkymä aamiaispöydästä? Madrid tammikuu 2007. Kuva © Raúl Alonso.

Huuhkaja kerrostalossa on nykyisin melko tavallinen näky Helsingissä. Kuva © Ilkka Valkama.

Suomessa kuitenkin tilanne oli toinen. Arkajalat pesivät kaukana pelloista ja söivät puhdasta metsäläissaalista. Siten DDT-katastrofi vaikutti Suomen huuhkajiin tuskin lainkaan. Niissä maissa, missä ei ollut vainoa, DDT-katastrofi hävitti huuhkajat lähes tyystin, joten pelotomia yksilöitä ei päässyt muodostumaan, kun ei ollut juuri minkäänlaisia yksilöitä.

Ironisesti siis Suomen huuhkajat selvisivät ilman vaurioita ihmisen aiheuttamasta tahattomasta täystuhosta sen ansiosta, että ihminen oli vuosikymmenten ajan yrittänyt tuhallaan tappaa kaikki huuhkajat.

Helsingin houkutukset

Teoriani mukaan poikkeuksellisen pelottomat yksilöt tulevat pesi-

mään kaikkein helpoimman ravinnon äärelle ihmisestä välittämättä. Helsingissä on siis jokin houkutus ja vain Helsingissä, sillä kaupunkihuuhkajia ei esiinny Espoossa eikä Vantaalla.

Pirkanmaalaisen harrastajan voi olla vaikea uskoa, että Helsingissä on kaniongelma. Villikaneja on esiintynyt yhdellä alueella keskustan tuntumassa jo n. 20 vuotta, mutta ne ovat levinneet rajusti Helsingissä vasta 2000-luvulla. Taustalla lienee eräänlainen kesäkissailmiö, kun ihmiset kyllästyttyään hylkäävät lemmikkikaninsa pensaikkoon.

Nyt ne ovat todellinen riesa syöden istutukset ja puiden kuoret sekä kaivaen suurten puiden juurakot täyteen koloja, jolloin puut ovat vaarassa kaatua tuulella. Huuhkajan

kannalta kani on juuri sopivankokoinen kömpelö lihapakkaus, siis ihannesaaalis, ja niitä on paljon (Helsingissä 2006 2.500 kpl ja 2007 maineensa mukaisesti jo 5.000 kpl).

Myönteinen julkisuus

Komean petolinnun asettuminen kaupunkilinnuksi sai jo sellaiseen myönteistä julkisuutta pääkaupungissa. Lisäksi se söi päivittäin kaikenlaisia ihmisen kannalta haitallisia eläimiä.

Bubi-huuhkajan tempaus vei myönteisen julkisuuden ennen kokemattomalle tasolle. Itse huomasi tällaiset esimerkit:

pilapiirros huonosta Euroviisumenestyksestä (Hanna Pakariselta puuttui huuhkaja),

jalkapallotähti Sami Hyypiän pohdinta korvatyöntöjä muistuttavasta hiusmuotoilusta,

kirjailija Jörn Donnerin vertaaminen huuhkajaan (kaiketi tuuheiden kulmakarvojen vuoksi),

vinoilu jalkapallomaajoukkueesta (peleissä on vihdoinkin jotain katsottavaa),

Suomi-Puola -jalkapallo-ottelun lehtimainos (jota hallitsi kuva lentävästä huuhkajasta; tosin itse otteista Bubi haluttiin ymmärrettävästi pitää poissa),

huuhkajaotoksen myyminen kännyköiden taustakuvaksi ja soidinhuudon soittoääneksi,

sekä huulenheitto Bubista Se on siinä -viihdeohjelmassa.

Myönteinen julkisuus kuitenkin muuttuisi helposti päinvastaiseksi, jos pääsisi tapahtumaan poikasiaan puolustavan emon ja tietämättömän ohikulkijan ikävä kohtaaminen. Siksi yritämme saada kaupunkihuuhkajat pesimään kontrolloiduille paikoille, mutta työ on kovasti kesken.

Pesimistä aktiivisilla kivenmurskaamoilla esiintyy monessa Euroopan maassa. vasemmalla asuttu pesälaatikko Tukholman lähellä. Viereisellä sivulla poikasten näkymä samalta pesälaatikolta. Kuva © Alar Broberg.

Sunnuntaikävelijä kuvasi tämän linnun suosituilla ulkoilualueella 3 m päästä. Helsingin kaupunkihuuhkajista moni on rengastettu. Kuva © Tarja Sahlstein.

KAUPUNKIHUUHKAJAT EUROOPASSA

Olen saanut ihmisen välittömässä läheisyydessä asustavia huuhkajia koskevia tietoja useasta Euroopan maasta, mutta monen maan tiedot puuttuvat vielä, joten kokonaiskuva ei ole täydellinen. Lyhyt yhteenveto:

ESPANJA

Madridissa pesii kaksi paria huuhkajia, joista ensimmäinen ilmestyi kaupunkiin noin 2001. Pesintähistoria on melko hyvin tiedossa. Muissa kaupungeissa ei pesi huuhkajapareja, mutta pesiä on löydetty puistoista ja hyvin läheltä kaupunkia.

Vaino oli voimakasta 1990-luvun alkuun asti, jolloin kanta oli hyvin pieni, mutta on sen jälkeen vahvistunut nopeasti.

ISO-BRITANNIA

Huuhkajan ei tiedetä luontaisesti levinneen Iso-Britanniaan, vaan Englannin pohjoisosissa pesivän populaation uskotaan pohjautuvan haukkametsästäjien laittomasti vapauttamiin yksilöihin tai heiltä karanneisiin lintuihin. Kaupunkiesiintymistä tai pesintöjä muualla ihmistoiminnan välittömässä läheisyydessä ei tunneta.

ITÄVALTA

Yksi huuhkajapari on pesinyt Wienin kaupunginpuutarhassa vuodesta 2004 alkaen ja toinen käytössä olevalla kivenmurskaamolla kaupungin rajalla. Muita kaupunkihuuhkajia ei ole tiedossa Itävallasta.

Mielenkiintoinen yksityiskohta koskee Danuben ja Marchin kansallispuistoja. Niissä huuhkajat pesivät puissa vanhoissa kana- ja hiirihaukan sekä kattohaikaran pesissä. Suomestakin on muutama julkaistu havainto vastaavasta.

Huuhkajavaino päättyi virallisesti 1950-luvulla, mutta sitä esiintyy edelleen kohtalaisen paljon. Kanta on ollut vahvistuva jonkin aikaa.

RANSKA

Huuhkajia asuu usean kaupungin liepeillä Etelä-Ranskassa. Esimerkiksi Marseilleissa pesii yksi pari, toinen Toulousen lähellä ja useampia Lyonin liepeillä. Muita pareja pesii hyvin lähellä kyliä, mutta ei itse kylissä.

Vaino päättyi 1970-luvun alussa, jolloin kanta oli hyvin pieni, mutta on vahvistunut siitä asti. Vanhasta kirjallisuudesta löytyy viitteitä siitä, että huuhkaja olisi joskus historiassa pesinyt lähellä ihmistä samaan tyyliin kuin tornipöllö nykyisin. >>

Poikasten näkymä viereisellä sivulla kuvatulta pesälaatikolta. Kuva © Alar Broberg.

RUOTSI

Ruotsi näyttää johtavan huuhkajan kaupunkilaistumista. Tukholman keskustassa on pesinyt huuhkaja jo 1990-luvun alkupuolelta asti, muita pareja on ilmaantunut myöhemmin ja myös muihin kaupunkueihin, mutta kokonaiskuva ei ole kovin hyvin selvillä.

DDT-katastrofi tuhosi Ruotsin huuhkajakannan jättäen vain muutamit ulkosaariston parit eloon. Huuhkaja palasi takaisin manteelelle 1980-luvulla samaan aikaan, kun suuri määrä vankeudessa syntyneitä lintuja vapautettiin luontoon. Huuhkaja asutti vanhat alueet, mutta on viime aikoina ollut vähenemään päin.

Ruotsissa ei ole koskaan ollut laajaa huuhkajavainoa, mutta metsästäjät ovat ottaneet poikasia pesistä houkutelukseen niiden avulla variksia ampumaetäisyydelle. Tällaisella toiminnalla ei ole olennaista vaikutusta lisääntymään jääneiden yksilöiden ominaisuuksiin.

SVEITSI

Sveitsissä ei ole kaupunkihuuhkajia eikä myöskään ihmistoiminnan välittömässä läheisyydessä pesiviä huuhkajia. Laji on ollut rauhoitettu 1920-

luvulta asti, mutta alkoi lisääntyä vasta 1970-luvulla vankeudessa syntyneiden lintujen istutusten myötä. Laji on vähentynyt 1990-luvulta alkaen ja nykykanta on n. 100 paria.

UNKARI

Unkarin pesimäkanta kattaa vain 20-30 paria lähinnä maan koillisosassa Karpaattien vuoristossa. Kaupunkipesintöjä ei tunneta, mutta useita pareja pesii hyvin lähellä kaupunkueja, esim. Tokajin alueella. Pesintöjä on jatkuvasti myös aktiivisessa käytössä olevilla kivenmurskaamoilla, joissa huuhkajat sietävät ihmisen aiheuttamaa voimakasta meteliä.

Huuhkajat lähes kuolivat sukupuuttoon Unkarista ja syyksi uskotaan DDT-katastrofia. Vainoa ei ole esiintynyt, vaikka metsästäjät ovatkin ottaneet pesistä poikasia taroituksenaan houkutellessa muita petolintuja ampumaetäisyydelle, mutta tällainen toiminta ei olennaisesti vaikuta lisääntymään jäävien lintujen ominaisuuksiin.

VIRO

Kaupunkihuuhkajista ei ole havaintoja. Kaikki tunnetut parit asuvat luonnonreviireillä.

Vaivattomin tapa ruokkia lintuja...

PiLy:n ruokinta-automaatti

- Valmistetaan käsityönä kierrätysmateriaaleista!
- Helppo hoitaa ja huoltaa!
- Aina hyvää, puhdasta ruokaa!
- Tutkittu ja testattu!

Säädettävä katos suojaa siemenet lumi- ja vesisateelta sekä estää mm. harakoita ja oravia tyhjentämästä automaattia. Tilavasta säiliöstä ruokaa riittää pitkään. Automaatin toimivuus on testattu hyvin, sillä prototyyppi on ollut käytössä jo yli 40 vuotta!

HUOM! Koska automaatti tehdään kierrätysmateriaalista yleisväri vaihtelee saatavan materiaalin mukaan. Yleisimmät värit ovat musta, harmaa ja oranssi. Lisävarusteena saatavana lapinäkyyvä suojakatto sekä valiseina, jolla kaksi ruokalajia voidaan erottaa toisistaan. Myös mittoja voidaan muuttaa toiveiden mukaan. Kysy hinta.

Lisätietoja:

Vaino Kaplas, Kangasala. Puh. 0400-924 964

